

Stephen Clarke

Obnažená Paříž

TAJNÝ ŽIVOT MĚSTA

PLUS

OBNAŽENÁ PAŘÍŽ

aneb

Tajný život města

Stephen Clarke

Obnažená Paříž

aneb

TAJNÝ ŽIVOT MĚSTA

Přeložil Štěpán Hnyk

PLUS

© 2011, Stephen Clarke

Translation © Štěpán Hnyk, 2012
Illustrations © Jakub Požár, 2012

ISBN 978-80-259-0137-3

Paříž je něco jako oceán. Oceán je báječné místo k žití, ale jen pokud jste žralok. Fůry čerstvé bašty, a když vás někdo opruzuje, prostě ho překousnete vejpůl. Je fakt, že všichni vás zrovna nemilují, ale dávají vám pokoj a můžete se bavit, jak chcete.

Jenomže když jste člověk, tak se jen zoufale držíte u hladiny, vlny s vámi cloumají a žraloci se blíží. Hlavní tudíž je, co nejrychleji se vyvinout ve žraloka.

(z knihy *Merde! Rok v Paříži*, český překlad Richard Podaný)

OBSAH

SLOVO ÚVODEM 15

1 PAŘÍŽANI 17

Pařížani jsou „arogantní, agresivní, vystresovaní, snobští a posedlí sami sebou“ – alespoň to o nich tvrdí ostatní Francouzi. Ale kdo jsou Pařížani doopravdy? A zaslouží si svou nelichotivou pověst?

2 CHODNÍKY 45

Portrét pařížských ulic a lidí, kteří tu pracují, potulují se, bojují o to, aby byly chodníky čisté a stromy neuhynuly, a kteří se ze všech sil snaží poplést chodce matoucími cedulemi.

3 VODA 69

Život v Paříži je příběhem vody – v městském znaku je loď a voda prýští odevšad, z fontán i z kanálů, a ujišťuje Pařížany, že se už nikdy nevrátí ty staré zlé časy, kdy jedině, čím se dala zahnat žízeň, byla Seina... a samozřejmě víno.

4 MÉTRO 83

Pařížská podzemka není jen dopravním systémem, ale samostatným světem s přesně danými pravidly a zvyky a přesunující se populací. Je svým vlastním architektem a mohla by vyprávět několik dramatických příběhů. Kapitola obsahuje i seznam nejpozoruhodnějších stanic na jednotlivých linkách.

5 HISTORIE

113

Možná si myslíte, že Paříž je krásně zachovalé historické město, ale zkuste si představit, jak by dnes vypadala, kdyby se sami Pařížani po větší část svých dějin nevěnovali pokusům o její zbourání. Příběh dvou tisíciletí společenských a architektonických nepokojů.

6 ROMANTIKA

139

Podobně jako sklenka dobře vychlazeného šampaňského se ani Paříž nikdy nemine účinkem, ať už máte větší, či menší smysl pro romantiku. Jaká tajemství stojí za zaslouženou pověstí Paříže coby hlavního města lásky?

7 SEX

167

Paříž se považuje za nymfomanku, protože je opravdu zkušenou milenkou. Už spala s kdekým a stále má potřebu se tím chlubit. Není však už její sláva u konce?

8 JÍDLO

187

Pro Pařížany není jídlo jen otázkou chuti, ale musí si ho také zmáčk-nout, štouchnout do něj a přivonět si, jestli je čerstvé. Potíží je v tom, že to rádi dělají s jídlem, které budou jíst jiní. Kapitola popisuje nejlepší pařížská tržiště a radí, jak rozlišit dobré a špatné restaurace.

9 MÓDA

209

Koncept pařížského haute couture překvapivě vymyslel Angličan. Ovšem ještě překvapivější je, že to uznávají i sami Pařížani. Ale proč je vlastně Paříž la capitale de la mode? Módní návrhářka nám to vysvětlí.

10 FILM **227**

O filmovou kariéru Paříže je postaráno úplně stejně jako o kariéru kterékoli jiné hollywoodské hvězdy, Paříž má dokonce i vlastního agenta, který bojuje o to, aby se její jméno dostalo na plátna co nejčastěji. A jaké jsou hlavní ingredience skvělého pařížského filmu?

11 UMĚNÍ **239**

V muzeích a galeriích s velkými jmény se fronty můžou táhnout celé stovky metrů. A to mluvím jen o frontách na záchody. Jak si vychutnat velkolepé pařížské umění včetně některých velkých jmen, aniž byste se museli prodírat davem jen proto, abyste pět vteřin postáli před svým oblíbeným obrazem.

12 BYTY **267**

Co dělat, když se chcete stát občasným Pařížanem, nebo dokonce Pařížanem trvalým, a jaké nástrahy na vás čekají při koupi bytu ve městě, kde jsou znalecké posudky považovány za pošetilý luxus.

PŘÍLOHA 1: ADRESY **287**

Adresy, nebo jak říkají Pařížani coordonées míst, o nichž se v knize píše.

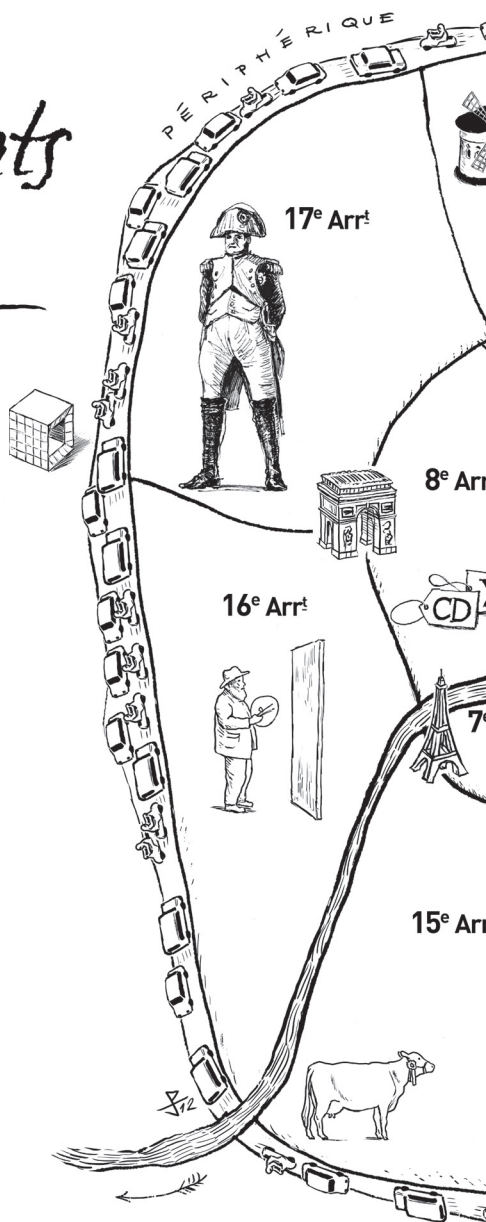
PŘÍLOHA 2: DALŠÍ ČETBA **297**

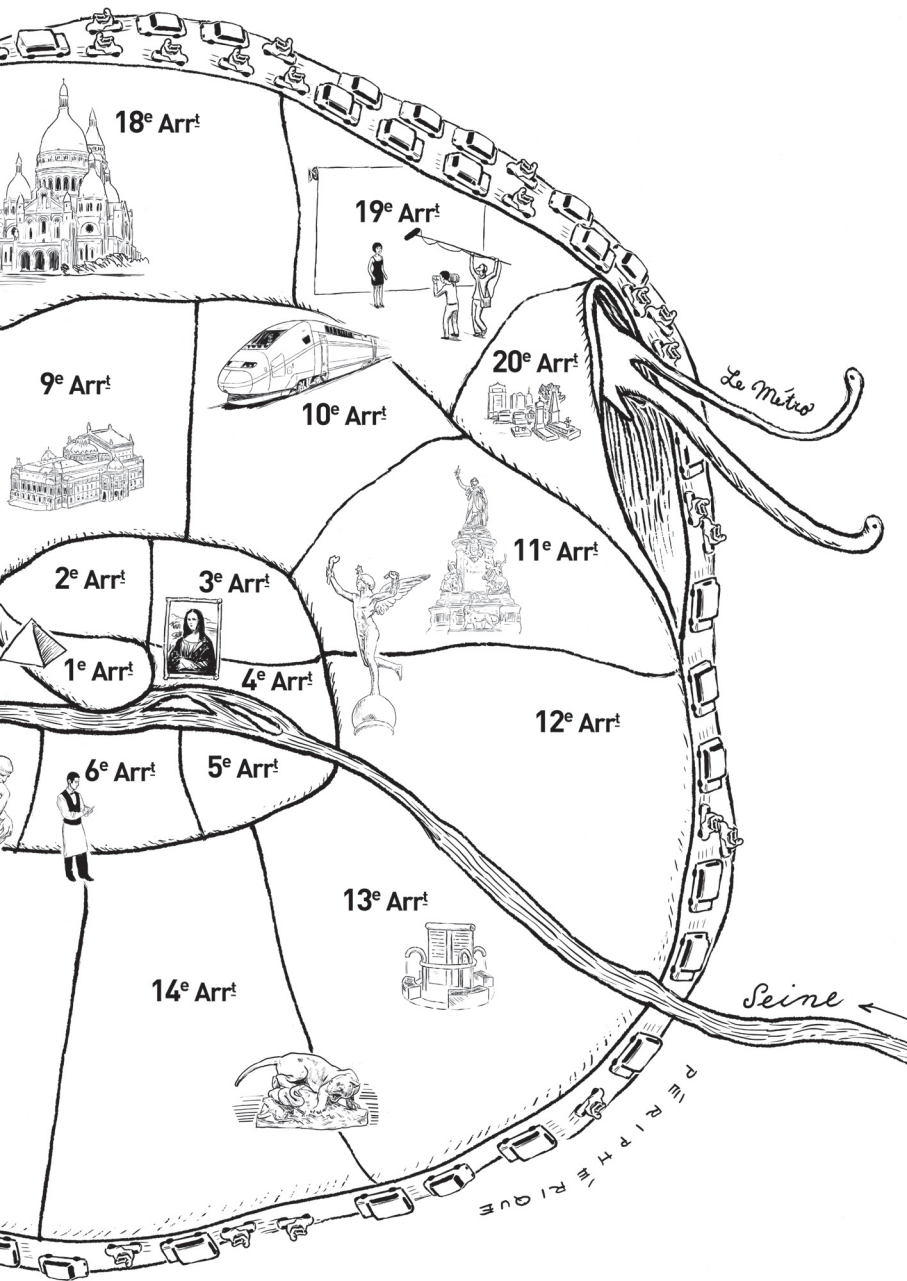
Krátký seznam doporučených knih, které o svém městě napsali Pařížani.

REJSTŘÍK **301**

20e Arrondissements de Paris

- 1e Louvre
- 2e Bourse
- 3e Temple
- 4e Hôtel-de-Ville
- 5e Panthéon
- 6e Luxembourg
- 7e Palais-Bourbon
- 8e Élysée
- 9e Opéra
- 10e Enclos-St-Laurent
- 11e Popincourt
- 12e Reuilly
- 13e Gobelins
- 14e Observatoire
- 15e Vaugirard
- 16e Passy
- 17e Batignolles-Monceau
- 18e Butte-Montmartre
- 19e Buttes-Chaumont
- 20e Ménilmontant

SLOVO ÚVODEM

Paříž je nejslavnější filmová hvězda světa. Už nikdo nespočítá, v kolika filmech zazářila – od romantických komedií a historických dramát až po thrillery a animované filmy. Máme pocit, že o ní víme úplně všechno díky té záplavě fotografií, knih, písní a lesklých stránek časopisů, které ji neustále udržují v ohnisku pozornosti.

Ale všechno o ní samozřejmě nevíme.

Vystřídala řadu slavných milenců, její pověst během dlouhé historie už párkrát utrpěla a jako každá správná primadona se ze všech sil snaží udržet své soukromí co nejsoukromější. Chce, abychom některé věci znali, a jiné by zas radši zametla pod svůj luxusní koberec.

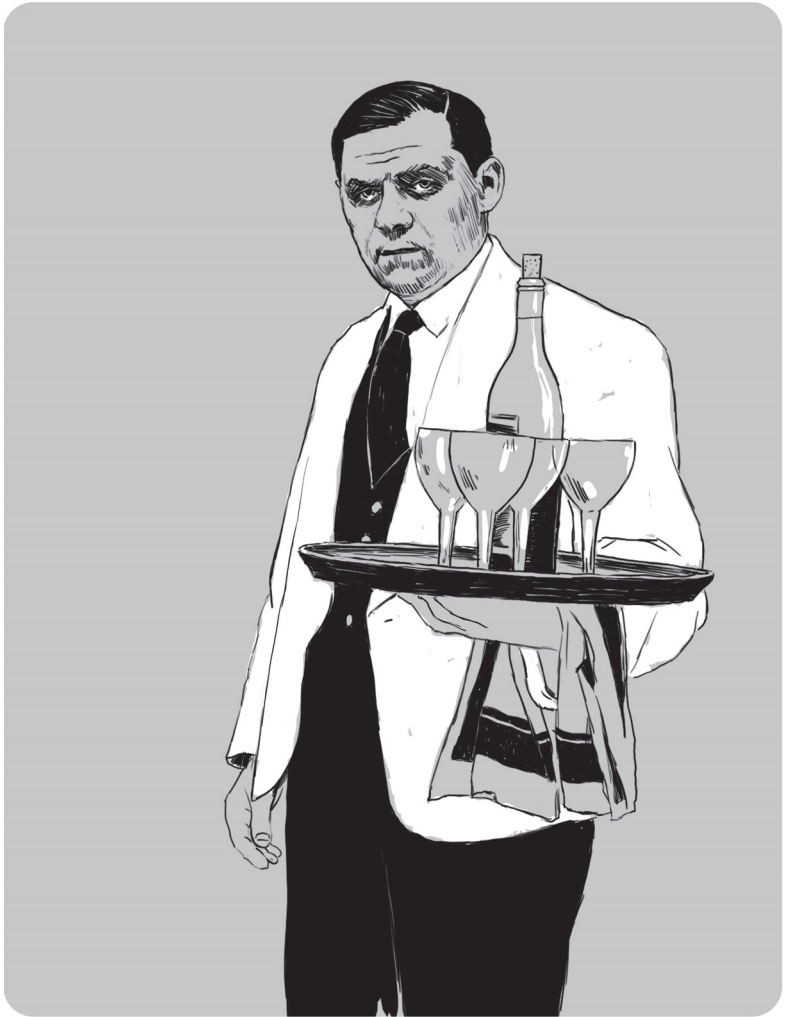
A tato kniha má její tajemství odhalit.

Účelem není nikoho od města odrazovat – ba naopak doufám, že se z Paříže stane skutečná, vyzrálá osobnost namísto pompézního, zromantizovaného obrazu, který nám podsouvají její fanoušci a lidé z jejího zákulisí. Ostatně do nikoho se nemůžete skutečně zamilovat, dokud nezjistíte, co je doopravdy zač.

A k milování je toho na Paříži spousta. Prožil jsem tu většinu svého dospělého života a stejně pořád objevuji nové svůdné výstřednosti a překvapivé skutečnosti.

Nenechte se zmýlit – Paříž je dnes tam, kde je, jen díky vpravdě hvězdným kvalitám. A na rozdíl od kvalit většiny filmových hvězd jsou tyto při detailním záběru ještě zřetelnější. Dokonce i brzo ráno, ještě nenalíčená a s ospalkami, vypadá báječně. Na dva tisíce let to není špatné.

STEPHEN CLARKE, PAŘÍŽ, LEDEN 2011

„Vítej v Paříži, ty turistickej otrapo.“ Ve skutečnosti je většina pařížských číšníků velmi zdvořilá – k velkému zklamání návštěvníků, kteří se těší, jak budou doma vyprávět anekdoty o nevrle obsluze.

- 1 -

PAŘÍŽANI

Dieu a inventé le Parisien pour que les étrangers ne puissent rien comprendre aux Français.

(Bůh vymyslel Pařížany proto, aby cizinci nechápali Francouze.)

ALEXANDRE DUMAS MLADŠÍ

PAŘÍŽ JE PLNÁ PAŘÍŽANŮ

Pařížani jsou pověstní svou sobeckostí, nevychovaností a agresivitou. Ba co víc, oni jsou na sebe v tom smyslu dokonce ještě hrdí. Před několika lety se promítala v kinech řada reklamních spotů na deník *Le Parisien* (Pařížan). Noviny jsou lokální odnoží celonárodního *Aujourd'hui*, takže spoty byly zcela jasně namířené proti samotným Pařížanům.

Jeden z klipů ukazuje párek zbloudilých japonských turistů, kteří požádají o pomoc Pařížana ve středních letech. Ten na ně jen tupě zírá, zatímco oni ukazují do mapy a statečně se snaží vyslovit „Eiffel“. Když to Pařížan konečně pochopí, ukáže rukou ve směru, odkud právě přišli, a oni mu děkují, jako by jim zrovna zachránil život. Pařížan odejde na opačnou stranu, zahne za roh a před ním se tyčí Eiffelovka. Naschvál poslal turisty špatným směrem. Pointa: *Le Parisien, il vaut mieux l'avoir en journal* – Když už Pařížan, tak radši jen jako noviny.

V dalším spotu elegantní pán čurá před veřejnými záchodky. Zapne si poklopec a při odchodu se nevinně usměje na paní, jejíž nákupní taška stojí uprostřed říčky, kterou právě vytvořil.

Pak tam byla reklama, v níž chlap přibíhá k pokladně v supermarketu a na poslední chvíli předběhne shrbenou babičku se skromným nákupem. Chvíli čeká ve frontě a potom se objeví jeho žena s obrovským, po okraj naloženým vozíkem. Pařížan se na zděšenou babičku jen podívá a pokrčí rameny, jako by říkal: byl jsem tu holt první. A zase ten slogan.

Nejlegračnější na tom však je, že pokaždé, když jsem některý z těch spotů viděl v nějakém pařížském kině, následovala salva smíchu. Nevycházel jsem z úžasu – jako kdyby *New York Times* postavily reklamní kampaň na tom, jak je deník stejný jako jeho čtenáři – tlustý a umíněný.

Ale Pařížanům ta urážka vůbec nevádí. Dokonce o sobě rádi tvrdí, že jsou asociální a bezohlední a že se pořád snaží převézt každého, kdo jim skočí na špek.

Líbil se jim dokonce i ten klip, který už přestřelil. Je o vysokém elegantním pařížském byznysmenovi, který právě vychází z kavárny spolu s malým servilním človičkem, od kterého jen s nechtutí přijme vizitku (podle poníženého vystupování je skrček nejspíš nějaký venkovan). Pařížan dojde ke svému okázalému SUV, couvne a nabourá auto za sebou. Všichni z kavárenské zahrádky to viděli. Vystoupí, aby si prohlédl škodu – jeho auto je v pořádku, ale to druhé je nabourané –, a pak dostane nápad. Z náprsní kapsy vytáhne vizitku skrčka, zvedne ji, aby každému ukázal, jaký je charakter, a zasune ji za stěrač. Takže ten malý ubožák to všechno slízne. Jedna nula pro naprosto amorálního, podlého Pařížana. A pařížské publikum jásá.

KDO MÁ VLASTNĚ PAŘÍŽANY RÁD?

Celonárodní zpravodajský týdeník *Marianne* se v roce 2010 ptal v průzkumu čtenářů, co si myslí o Pařížanech, a výsledkem byl typický francouzský protiklad.

Celkově měli čtenáři o obyvatelích hlavního města *bonne opinion*, dobré mínění, a všímali si toho, že jsou kultivovaní, vzdělaní a jdou s módou. Zároveň je však zasypali urážkami.

Podle průzkumu jsou Pařížani vnímáni jako arogantní, agresivní, vystresovaní, snobští a posedlí sami sebou. Také jsou mnohem méně velkorysí, tolerantní, veselí a vstřícní než lidé odjinud.

Ale dá se průzkumu v *Marianne* věřit, nebo jen reflektuje všechna ta klišé omílaná v médiích (včetně reklam na *Le Parisien*)?

Pařížani o sobě nepochybně uvažují jako o jiné rase. Možná je to i tím, že je jejich město oddělené od zbytku světa, a to nejen směrovacími čísly začínajícími na 75, ale i fyzickými bariérami. Pařížský městský okruh zvaný *boulevard périphérique* je skoro po celé délce lemovaný věžáky *HLM – habitations à loyer modéré*

(sociální byty) –, tedy jakousi moderní obdobou městského opevnění. A i když zdi už dávno zmizely, těm dvaceti obvodům neboli *arrondissementům* tvořícím vlastní Paříž se pořád ještě říká *intra muros* – uvnitř zdí. Není divu, že všichni mají Pařížany za snoby – vždyť používají středověký výraz, aby se odlišili od všech těch nešťastníků, kteří musí žít za *périph'* (zkratka běžně používaná místními).

Tenhle pocit zeměpisné výjimečnosti je ale trochu přehnaný. Koneckonců někdo, kdo žije, dejme tomu, deset kilometrů od Notre-Dame, je pořád ještě Pařížan jako poleno, i když bydlí na té „špatné“ straně *périph'*.

Jednou z příčin pověstné pařížské arogance je dojíždění za prací. Člověk, co se před vás cpe v metru, nebo na vás vrčí na ulici, když se ho ptáte na cestu, vstával nejspíš v šest ráno, vmáčkl se do příměstského vlaku a/nebo do vagonu metra, čtyřicet minut stál s nosem v něčem podpaží, vlak mu rozdrncal páteř na kaši, a v kanceláři mu šéf sdělil, že bude mít dvakrát víc práce, protože jeden kolega dostal od soucitného doktora tříměsíční neschopenku. Takový člověk se na vás asi neusměje, až nebudete moct najít Sacré-Coeur.

Takže *oui*, Pařížani a jejich bratrance z předměstí jsou arogantní a vystresovaní, ale ne víc než obyvatelé každého velkého města, kteří musí za prací dojíždět. A působí nepřátelsky jen proto, že vědí, jak to ve městě funguje, a nemají trpělivost s lidmi, kteří to nevědí – s turisty a venkovany. Soužití s cizinci je pro Pařížany stejné, jako když jde rybář na ryby s někým, kdo nikdy v životě nenahazoval. Každý přece musí vědět, že se prut nehází do vody spolu s háčkem a vlascem. Ne? No, tak to musí být nějaký blbec.

Právě tahle netrpělivost je důvodem, proč mají pařížští řidiči ruku pořád přitisknutou na klaksonu a proč číšníci (kteří, ačkoli vás zdánlivě ignorují, většinou poskytují dokonalý servis) občas ztratí s hosty trpělivost. Spousta strážníků, hlavně těch nefrancouzských a nepařížských, je v restaurační hře pouhými pěšáky, zatímco číšníci, to jsou střelci veteráni. Zkrátka jen vyjadřují fru-

straci z toho, že musí sdílet svoje teritorium s nezkušenými zelnáči.

Zkrátka a dobře, to zjevné nepřátelství Pařížanů není vědomým pokusem o urážku cizinců, ale jen vedlejším produktem jejich touhy po spokojeném životě.

Co se ale týče obvinění ze snobství a sebestřednosti, tak ta jsou zcela legitimní, protože naprostou výjimečnost jejich města vtloukají Pařížanům do hlavičky už od narození zlatou paličkou od Chanelu.

Paříž je nezpochybnitelným centrem francouzsky mluvícího světa. A jen ve zkresleném výkladu některých Pařížanů je jejich město pupkem celého vesmíru, tečka. To nejdůležitější z každé francouzské instituce, ať už kulturní, ekonomické, nebo politické, musí mít sídlo v Paříži, aby to bylo blízko centrálnímu dění, takže *crème de la crème* vždycky zůstane tady a Pařížani budou vždycky věřit, že právě jejich značka *crème* je ta nejsmetanovější.

A co se týče snobství, tak se zdaleka neomezuje jen na cizince – Pařížani si utkali spletitou síť snobství i mezi sebou. Tak například obyvatelé těch luxusnějších městských obvodů neboli *arrondissementů* zhlízejí na své skromnější protějšky se směsicí opovržení a soucitu. Zkuste říct lidem z ultrasnobského sedmého obvodu na levém břehu, že bydlíte na druhé straně řeky, dejme tomu ve dvacítce. Zdvořile se pousmějí, jako kdybyste se právě přiznali, že máte vši. A funguje to i naopak. Televizní kameraman ze severního mediálního ghetta v devatenáctce se bude dívat na bankéře v blejzru z 16. *arrondissementu* na jihozápadě města jako na nechutného, tupého otroka flišťínského kapitalismu. A někdo s luxusním loftem v příjemně gentrifikované části jedenáctky, ale pořád ještě na dohled od chudších sousedů se bude považovat za městského průkopníka žijícího na samé výspě civilizace, protože bydlí o pět set metrů severněji než pohodlní měšťáci.

Pochopit pravidla pařížského snobství je stejné jako hrát 3D šachy na dvaceti šachovnicích zároveň. A to i přesto, že vlastní město se pohodlně vejde do kruhu o průměru necelých deset kilo-

metrů. Hlavní pravidlo samozřejmě je, že když žijete za tím kruhem, tak jste zcela mimo hru.

To ovšem neznamená, že ve smýšlení Pařížanů nejsou trhliny nejistoty. Cítí se totiž méněcenní vůči obyvatelům New Yorku, San Franciska, Londýna nebo Milána – jednoduše vůči každému, kdo má svůj vlastní komplex nadřazenosti. A taky se tak trochu bázně bojí chudších předměstských *banlieusardů*, protože jsou přesvědčeni, že když někdo dokáže přežít v nevzhledném paneláku víc než kilometr od biografu nebo slušné restaurace, zaslouží si *le respect*. A úspěšnost francouzského rapu a mainstreamových filmů typu *Neuilly sa mère* nebo *Zlatý holky* (film o tom, jak si mladí arabští *banlieusardi* utahují z absurdních stereotypů snobských Pařížanů) dokazuje, že pařížská trendy společnost už ztrácí půdu pod nohama. Ironií je, že jakmile se rapující *banlieusard* nebo filmová hvězda proslaví, přestěhují se *intra muros* a stanou se z nich typičtí Pařížani.

PAŘÍŽANORAMA

Ve dvaceti pařížských *arrondissementech* žije asi 2,2 milionu lidí. Jsou mezi nimi rozdíly jako mezi šampaňským a absintem, a přitom jsou ve své podstatě stále ryzími Pařížany.

Existuje tolik typů Pařížanů, jako je rybek na korálovém útesu. Co je ale pro všechny typicky pařížské, kromě místa bydliště, je způsob, jakým spolu vzájemně jednají. Musí se nějak dohodnout, jak spolu žít, stejně jako ryby na útesu. Malé rybky se musí vyhýbat žralokům, krevety si musí na otevřeném prostoru dávat pozor, aby je nepřeválcoval krab, a i přes všechny pestré barvy ani ten nejkrásnější jedinec nikdy nepřekoná krásu celého útesu.

Některé druhy Pařížanů se shromažďují v určitých *arrondissementech* a přebírají vlastnosti svých sousedů, jako by se chtěli

ukrýt za mimikry. Samozřejmě existují tucty různých poddruhů, které budeme muset vynechat, protože jinak by se tahle knížka zvrhla v sociologickou encyklopedii. Nabízíme přehled hlavních druhů Pařížanů z každého *arrondissementu* spolu s nejčastějšími místy výskytu. A dobrá zpráva je, že na průzkum tohoto korálového útesu nebudete potřebovat potápěčské brýle ani šnorchl.

Jednička

Velká část srdce Paříže je zaplácnutá Louvrem, Palais Royal a obchody, takže tu skoro nikdo nebydlí. Snad jen kolem Châtelet a Les Halles, kde můžete sehnat loft s balkonem a obnaženými trámy dokonce levněji než v nedalekém Marais. Ale není mnoho těch, kdo by chtěli bydlet v oblasti, která přitahuje všechny předměstské *racaillie* (oficiální hanlivé označení pro mladé povaleče), kteří sem přijíždějí z *banlieues* na severu předměstským metrem RER a poflakují se kolem Les Halles a navzájem se hecují do potyček s policií. Když chcete spatřit místní obyvatele, většinou zaměstnance nedalekého ministerstva kultury nebo Conseil d'État (Státní rady), jděte si sednout na terasu *Le Nemours*, kavárny u vchodu do zahrad Palais Royal nedaleko od divadla Comédie-Française.

Dvojka

Ještě před patnácti lety to byla oblast fascinujících kontrastů. To byl Sentier plný krejčovských krámků, zatímco nová pěší zóna kolem rue Montorgueil přitahovala všechny možné intelektuály a jejich rodiny, a to vše jen pár metrů od ulice Saint-Denis s prostitutkami v každém průchodu. Teď už je gentrifikace skoro u konce – v Sentieru přibývají podlaží, rue Montorgueil se změnila z pouličního tržiště na noblesní food court, kde si můžete dát suši s mangem, a i prostitutky jsou postupně vytlačovány pryč. Jediná doba, kdy

můžete vidět obyvatele *en masse*, je v sobotu ráno, když se kočárková brigáda vyvalí nakoupit bagety a dát si kafe dřív, než dorazí milovníci suší. Nejlepší čas pro pozorování je tedy před jakoukoli kavárnou na rue Montorgueil v sobotu v jedenáct dopoledne.

Trojka

Jedná se o severní část Marais, která od své gentrifikace před mnoha lety stihla už i dospět. V podivuhodně tichých středověkých uličkách sídlí různé galerie umění – rozhodující podnět pro realitní kanceláře, butiky a ultramódní restaurace s přesně takovou klientelou – mladou a lehce snobskou, jakou byste očekávali. Ale krámky a kavárničky na rue de Bretagne působí překvapivě prozaicky a slouží hlavně mladým umělcům, kteří si mohou dovolit bydlet v okolí. Pozorovatelná: kavárna *Charlot* na rohu rue Charlot a rue de Bretagne. Uvnitř je to tak trochu zábavní park „Stará Paříž“, ale místním je to fuk, hlavně že na terasu svítí sluníčko. Přes oběd je tu vždycky plno *fashionistas* z okolních butiků. Totéž platí i pro stánky s občerstvením v nedaleké tržnici Enfants Rouges, oblíbeném místě hipsterů.

Čtyřka

Před čtyřiceti lety bylo srdce Marais jen špinavým smetištěm obydleným lidmi, kteří tam žili už od nepaměti. Místní *hôtels particuliers* (městské paláce) byly černé od sazí a rozpadaly se. Právě proto se město nezdráhalo rozpoutat demoliční vlnu, která nám dala Les Halles (viz 1. *arrondissement*), Centre Pompidou (mezi Pařížany známé jako Beaubourg) a tu příšernou moderní čtvrt Quartier de l'Horloge. Dnes, po gentrifikaci, jsou všechny zbylé budovy v Marais vyparáděné a je skoro nemožné rozpoznat místní obyvatele, možná až na přistěhovalce z Ameriky na zahrádkách kaváren